



Халдварт өвчний өнөөгийн байдал эрсдэлт хүчин зүйл, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ

# Агуулга

---

1. Халдварт өвчин гэж юу вэ?
2. Нөлөөлж буй хүчин зүйл
3. Өвчлөлийн өнөөгийн байдал
4. Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ



## *Халдварт өвчин*

- Халдварт өвчин - цаг хугацаа, орон зай, улс орны хил хязгаар, хүний нас, хүйс, нийгэм эдийн засгийн байдлаас үл хамааран өвчлөл, эндэгдлийн шалтгаан болж, нийгэмд хор хохирол, дарамт учруулсаар байна.

# *Халдварт өвчин*

Амьсгалын замын халдвар

Гэдэсний халдвар

БЗДХ

Зооноз

# *Шинэ болон дахин сэргэж буй халдварууд*

Шинэ халдварт өвчин: (emerging diseases)

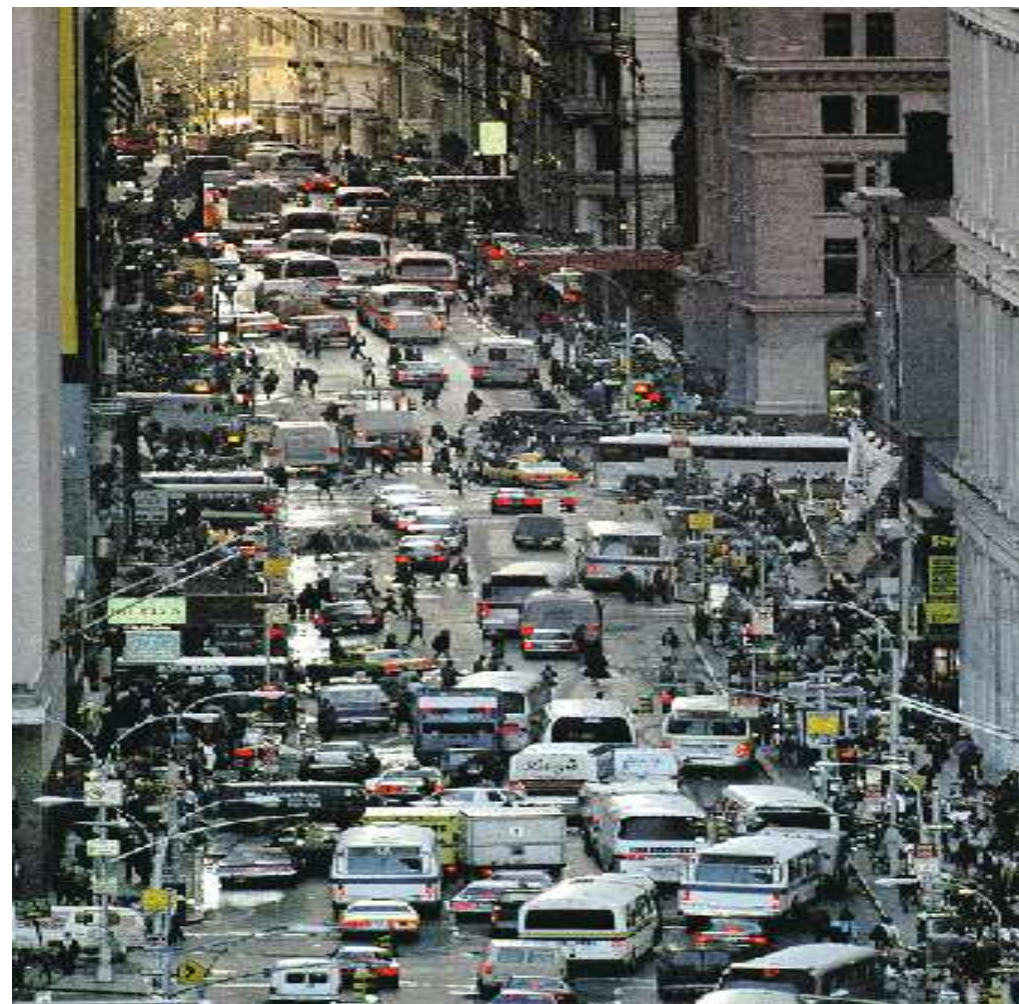
Анх удаагаа бүртгэгдэж, тохиолдож байгаа болон урд нь тохиолдож байсан ч мэдээлэгдэж байгаагүй халдварт өвчнийг хэлнэ.

# *Дахин сэргэж буй халдварт өвчин:(re-emerging diseases)*

Урд нь бүртгэгдэж, мэдээлэгдэж байсан халдварт өвчин тодорхой хугацаанд буурсны дараа дахин нэмэгдэж, бүртгэгдэхийг хэлнэ.

# Халдварт өвчин шинээр гарч, дахин сэргэн тархахад нөлөөлж буй хүчин зүйл

Орчны глобал өөрчлөлтүүд  
Хотжилт, хүн амын түргэн  
хурдацтай өсөлт, хүний хэт  
бөөгнөрөл  
Аялал жуулчлалын хурдацтай  
хөгжил  
Хүн ам зүйн өөрчлөлт



Байгалийн гамшиг, нийгмийн  
тогтворгүй байдал  
Ой модыг их хэмжээгээр устгах,  
газрыг буруу ашиглах  
Хүний зан үйл /эмийн хэрэглээний  
ба бэлгийн зан үйл/  
Хүнсний бүтээгдхүүний  
үйлдвэрлэл, савлалт,  
тээвэрлэлтийн өөрчлөлтүүд





Өвчин үүсгэгчийн хувьсал  
өөрчлөлт  
Эмгэг төрөгч бичил биетний эмэнд  
тэсвэржилт  
Өвчин дамжуулан тараагч үе  
хөлтөн, шавьжууд устгалын бодист  
тэсвэржих



Халдварт өвчнийг хянах, тандах, тогтолцооны үйл ажиллагааны хоцрогдол тухайлбал: лабораторийн оношлогоо ба эрт оношлох арга техник дутмаг байх Эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх болон нийгмийн эрүүл мэндийн арга хэмжээнүүдийг дутуу үнэлэх гэх мэт.



# Шинэ халдварт өвчин

1973 оноос өнөөг хүртэл:

40 гаруй халдварт өвчин шинээр бүртгэгдээд байна.

Эдгээр өвчний үүсгэгчийн бүтцийг авч үзвэл:

9 нь нянгаар,

6 нь эгэл биетнээр,

23 нь вирусээр үүсгэгдсэн ажээ.

## Шинэ халдварууд

Томуугийн А(Н1N1)v шинэ вирусийн халдвар

Коронавируст (COVID-19)

Шалтгаан тодорхойгүй хүүхдийн гетатит

Сармагчны цэцэг өвчин

АЦХаХ

Вируст гепатит В, С, Е, G, D

Баруун нилийн энцефалит

Бөөрний хам шинж бүхий цусархаг халууралт/зооноз/

Энтеровирусийн халдвар

Денге халууралт/зооноз/

Легионерийн өвчин/бичил биетнээр/

Кампилобактерийн халдвар

# Шинэ халдварууд 2019-2021 онд



**Коронавируст (COVID-19)**  
**Шалтгаан тодорхойгүй гетатит**  
**Сармагчны цэцэг өвчин**

## Дахин сэргэж буй халдварууд

Менингококкт халдвар

Заг хүйтэн

Холер

Хумхаа

Шүлхий

Сүрьеэ

Бурулийн шархлаа

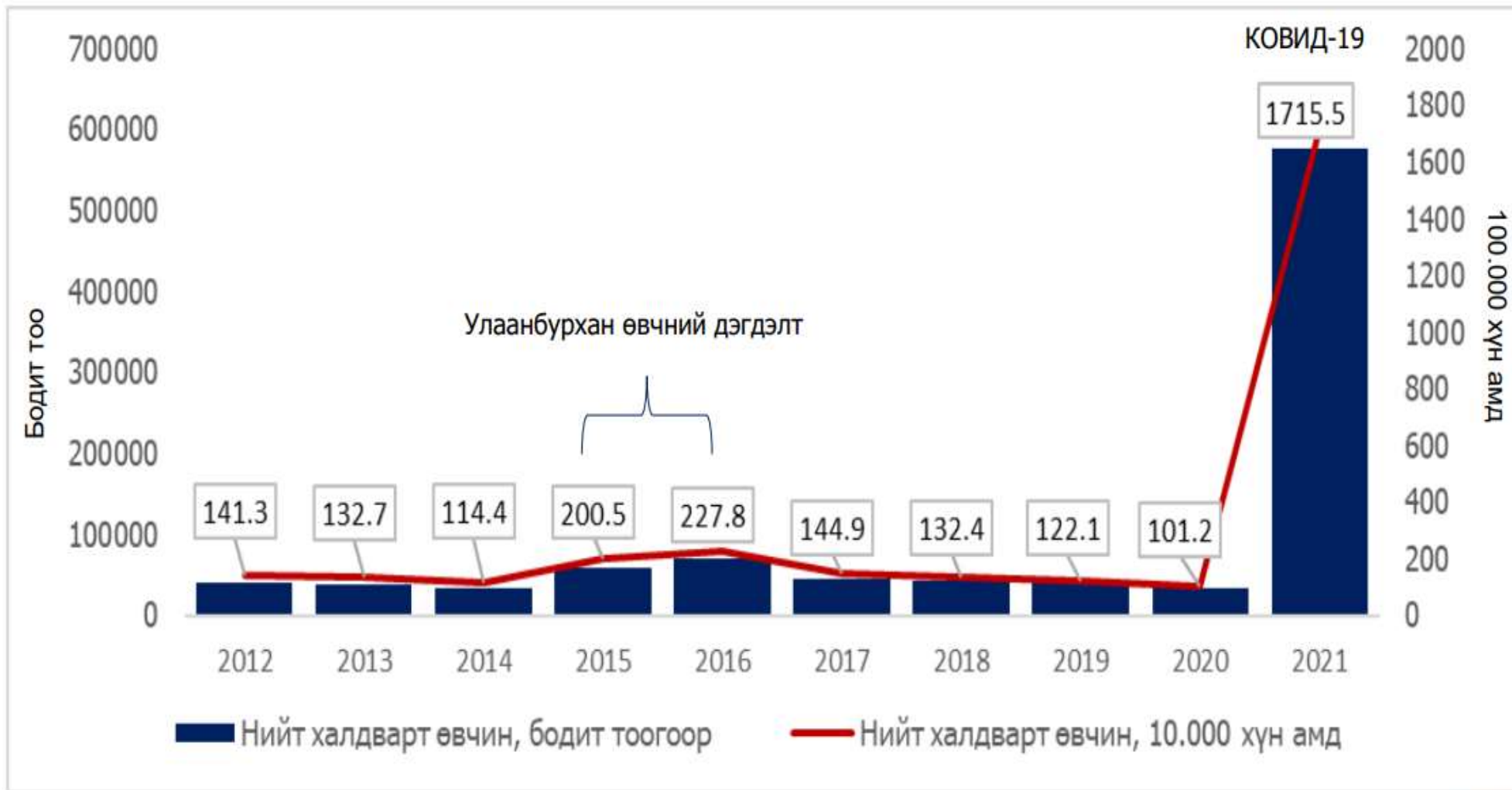
Гардиаз

Тэмбүү

Трихоманиаз

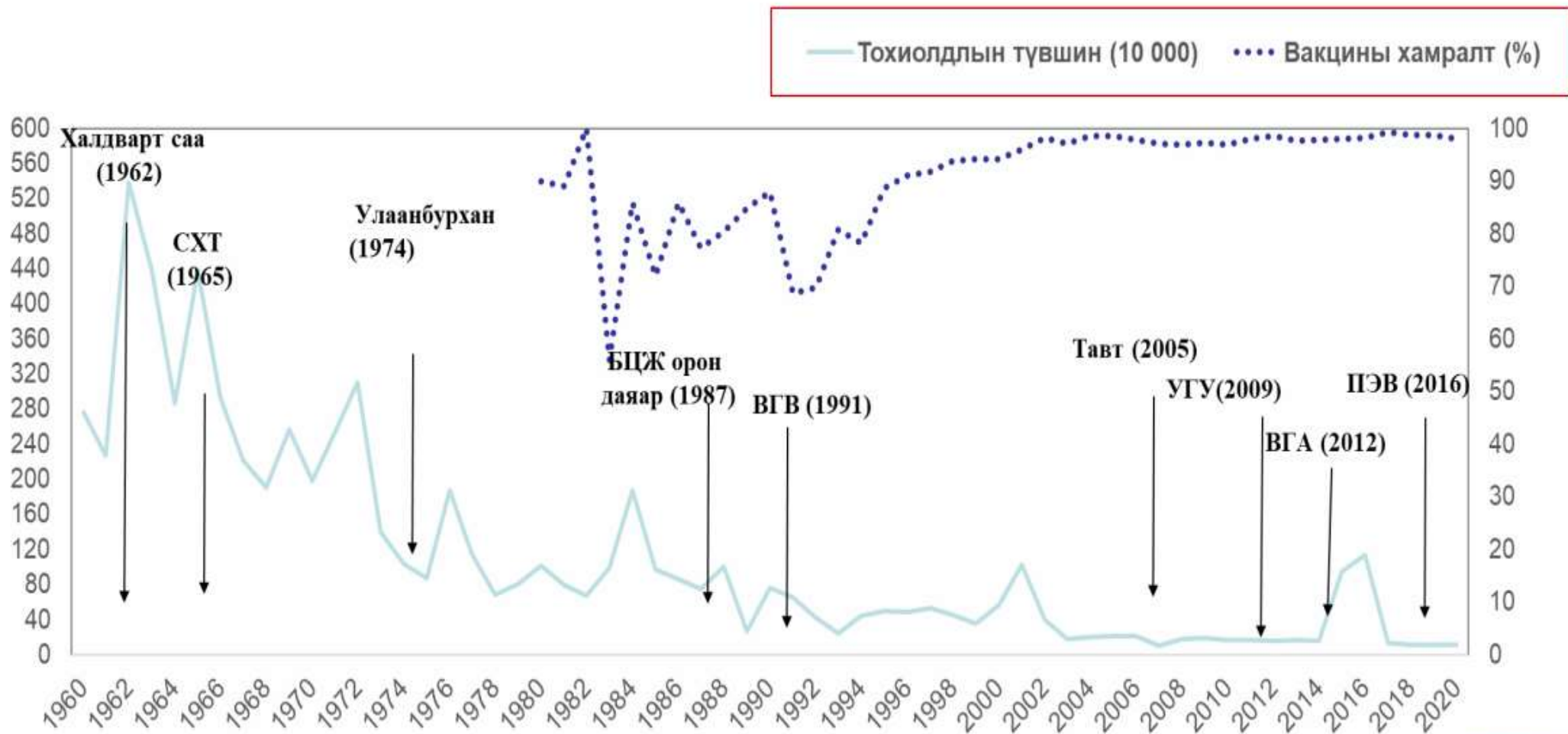
Эмнэлгээс шалтгаалсан халдвар

# Нийт халдварт өвчин, 2012-2021





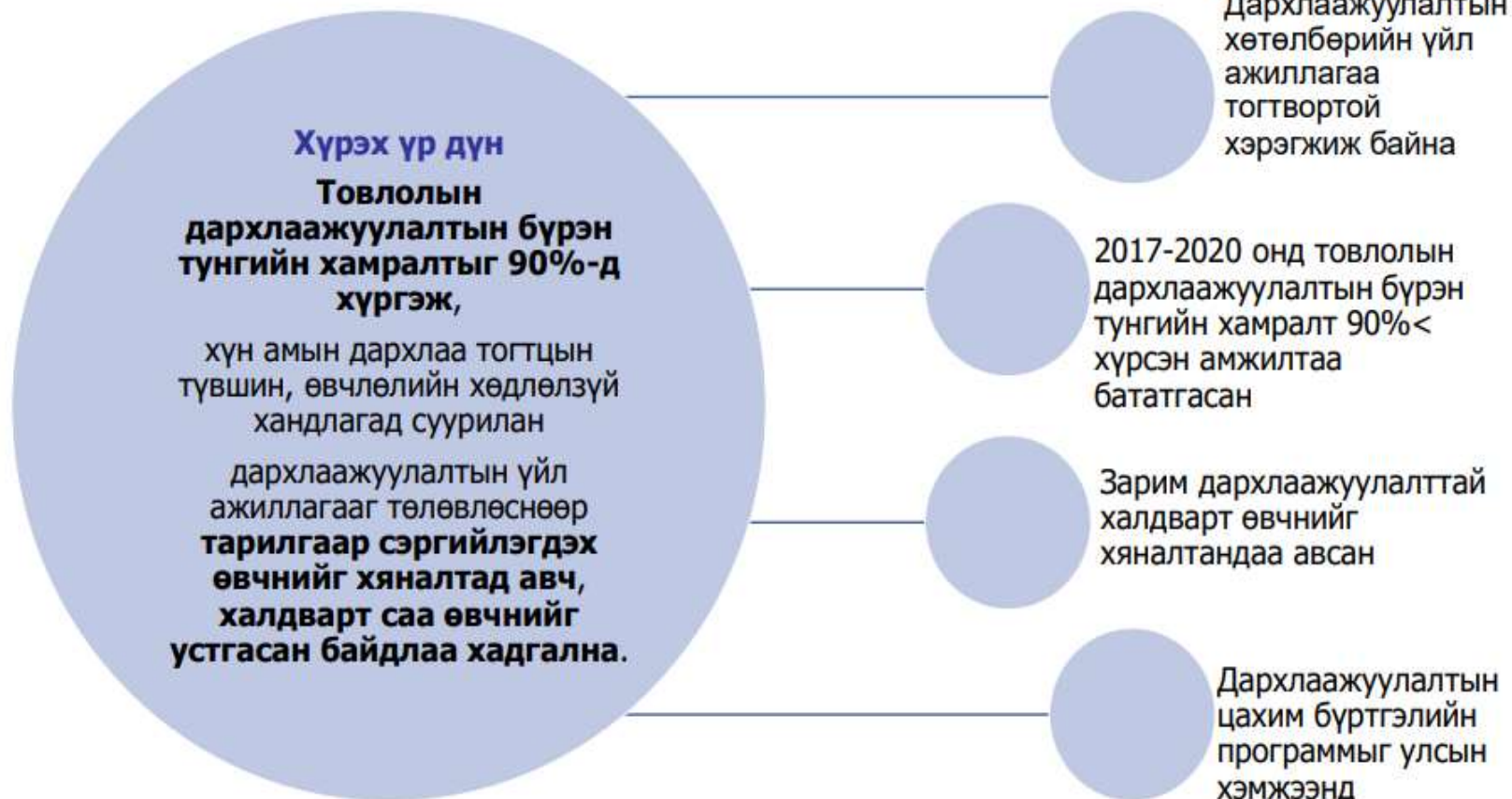
# Дархлаажуулалт бүхий халдварт өвчин







# Дархлаажуулалтын үр дүн

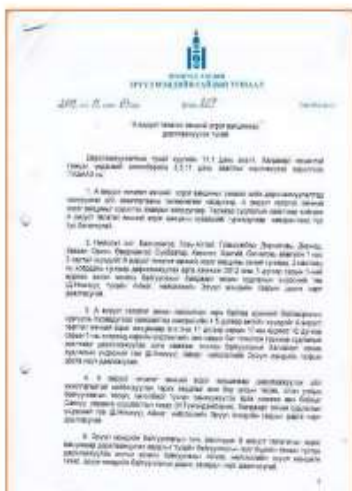


- **1993 оноос хойш халдварт саа өвчин устгасан байдлаа хадгалсан хэвээр**
- **Сүүлийн 18 жил сахуу, хөхүүл ханиад бүртгэгдээгүй**
- **2019 оноос хойш улаанбурхан бүртгэгдээгүй**
- **A Вируст гепатитын өвчлөл вакцин нэвтрүүлэхээс өмнөх үетэй харьцуулахад 15 дахин буурсан байна**



# А ВИРУСТ ГЕПАТИТЫН ХАЛДВАРЫН ЭСРЭГ ВАКЦИН

❖ 2011 оноос өмнө ЕБС, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн дунд хепатитын А вирус халдварын дэгдэлт бүртгэгдэж, жил бүр 9000 гаруй хүүхэд шинээр өвчилж, өвчлөгсөдийн 70 гаруй хувийг 9 хүртэлх насныхан эзэлж байсан.



❖ ЭМС-ын 2011 оны 357 тоот тушаалаар улсын хэмжээнд тархвар судлалын заалтаар 9 сартай, 1 нас 2 сартай хүүхдүүдийг дархлаажуулснаар шинэ тохиолдлын тоо 21.5 дахин буурсан.



## ПНЕВМОКОККЫН ЭСРЭГ 13 ЦЭНТ ВАКЦИН



❖ Уушигны хатгалгаа өвчин **51.2** хувийг эзэлж, пневмококкоор үүсгэгдсэн уушгины хатгалгаа өвчин **2** хүртэлх насны хүүхдүүдийн дундах өвчлөл, нас баралтын гол шалтгаан болдог.



❖ Пневмококкийн эсрэг 13 цэнт вакциныг нийслэл, улсын хэмжээнд үе шаттай нэвтрүүлсэн.



❖ Судалгаагаар пневмококкоор үүсгэгдсэн уушигны хатгалгаа **26 хувь**, хүнд хэлбэрийн хатгалгаа **42 хувь**, маш хүнд хэлбэрийн хатгалгаа **46 хувиар** тус тус буурсан үр дүнтэй байна.

# ХАЛДВАРТ ӨВЧИН /Улс/

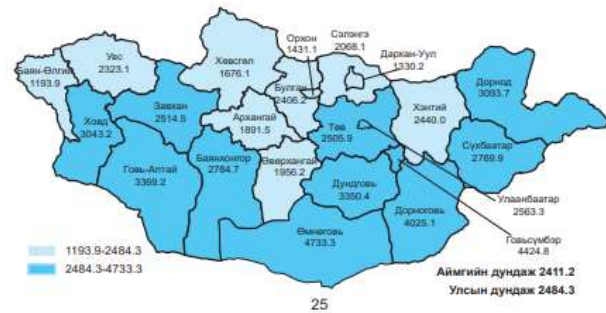
Хүснэгт 5.1 Халдварт өвчний тохиолдол, нас баралт, төрлөөр

№	Халдварт өвчний төрөл	Өвчлөл			Нас баралт		
		2021 он	2022 он	Өсөлт/ Бууралт	2021 он	2022 он	Өсөлт/ Бууралт
1	Амьсгалын замын халдварт өвчин	1773	3096	1323	45	46	1
2	Бэлгийн замаар дамжих халдварт өвчин	6103	7037	934	5	3	-2
3	Гэдэсний халдварт өвчин	712	2106	1394	0	1	1
4	Зоонозын халдварт өвчин	89	165	76	0	0	0
5	Цусаар дамжих халдварт өвчин	63	126	63	0	1	1
6	Бусад халдварт өвчин	207054	285836	78782	1055	140	-915
7	<b>Нийт халдварт өвчин</b>	<b>215794</b>	<b>298366</b>	<b>82572</b>	<b>1105</b>	<b>191</b>	<b>-914</b>

Зураг 5.2 Бэлгийн замаар дамжих халдварт өвчний тохиолдол



Зураг 5.4 Коронавируст халдварын өвчлөл, 10 000 хүн амд



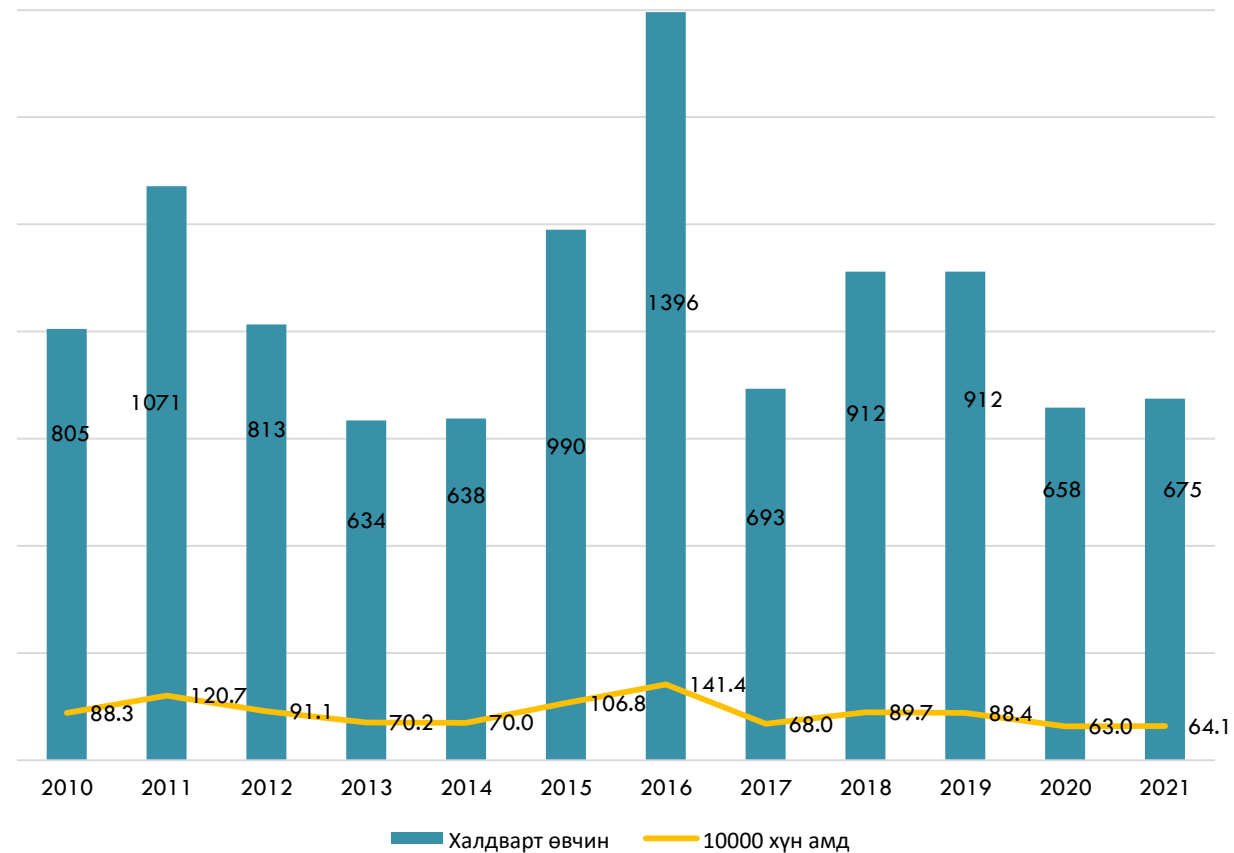
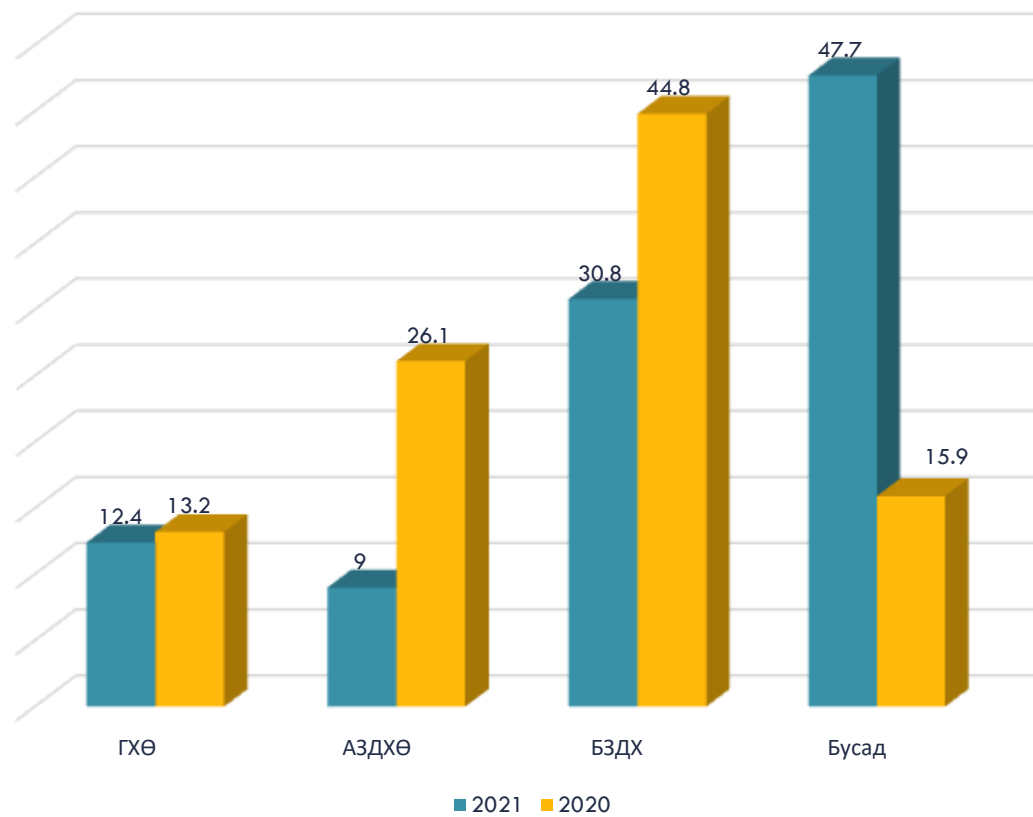
Зураг 5.1 Амьсгалын замын халдварт өвчний тохиолдол



Зураг 5.3 Коронавируст халдварын өвчлөл, /хүйс, насны бүлгээр/

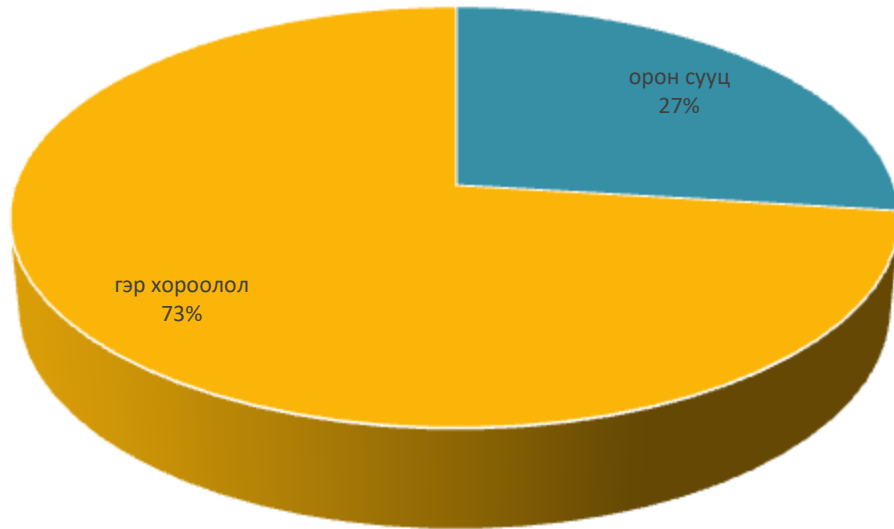


# ХАЛДВАРТ ӨВЧИН/Орхон аймаг/



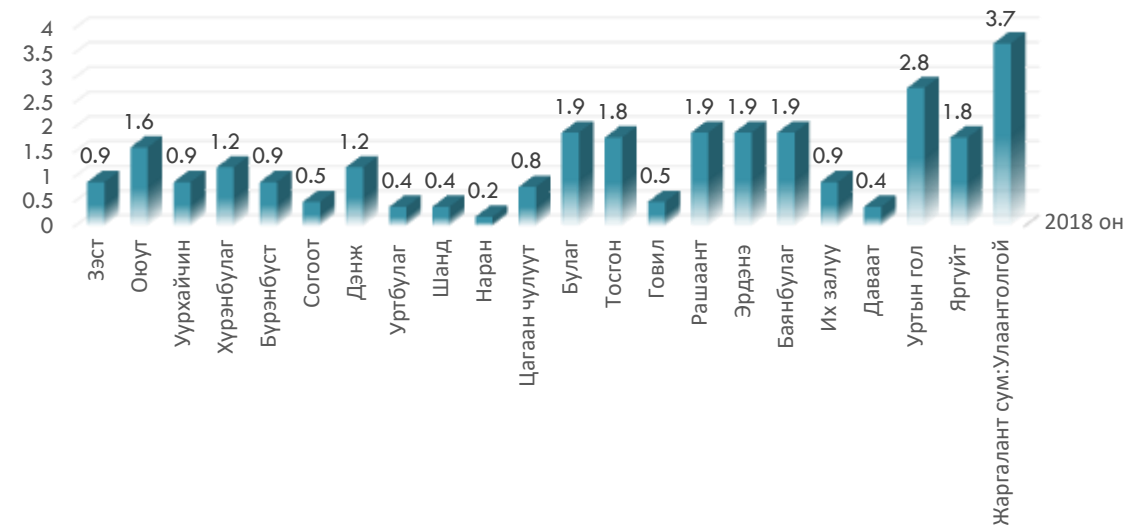
# Цусан суулга

сүүлийн 5 жилд бүртгэгдсэн цусан суулга өвчин



■ орон сууц ■ гэр хороолол

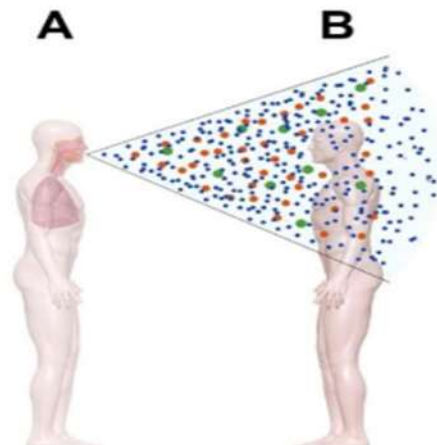
2018 ОН



# Халдварт өвчний дамжих зам



**ХАВЪТАЛ**



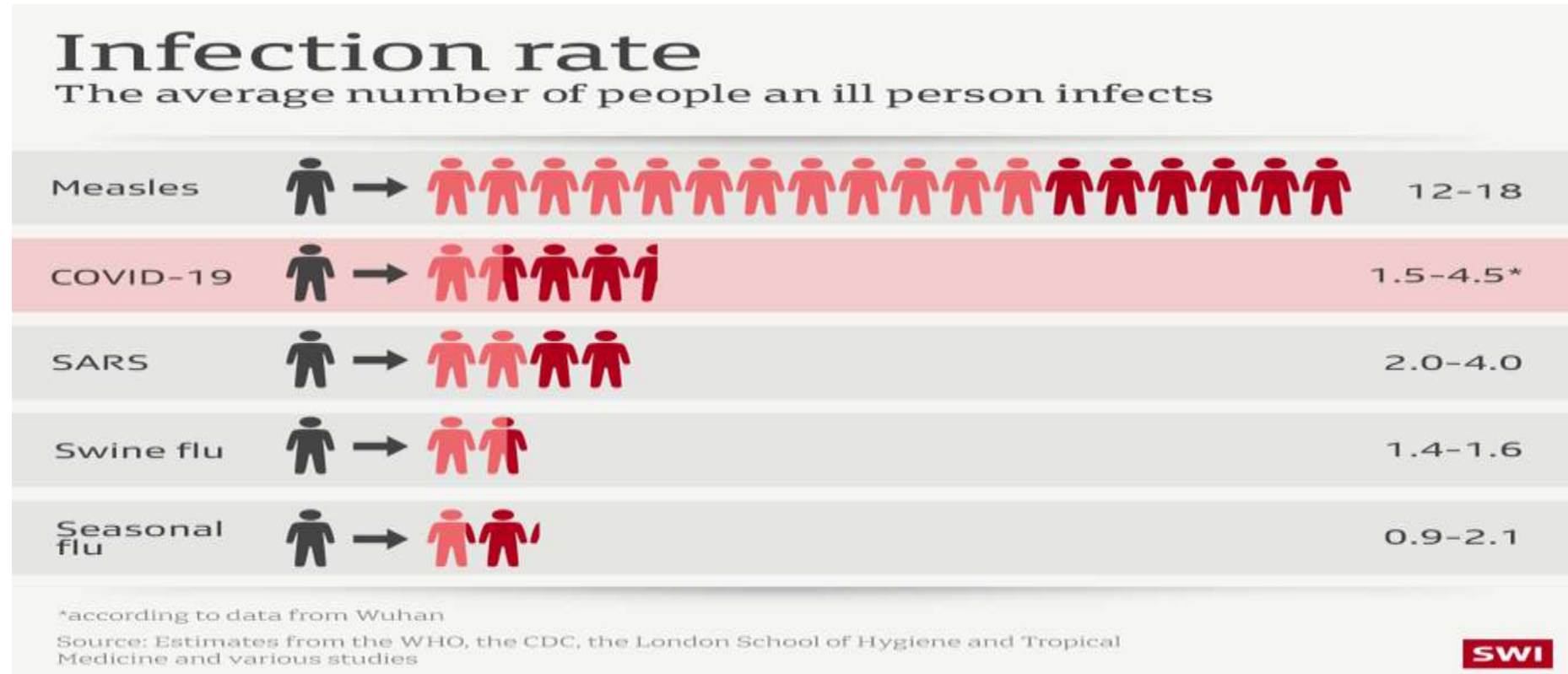
**ДУСАЛ  
/DROPLET**



**АГААР/АЕРОЗОЛ  
(AIRBORNE)**

**COVID-19**  
Халдвар дамжих зам

# Халдварын түвшин





## Уснаас шалтгаалсан халвдарт өвчнөөс сэргийлэх боломж

- ❖ Усан хангамжийг сайжруулснаар 6-25%
- ❖ Ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулснаар 32%
- ❖ Эрүүл мэндийн боловсрол олгосноор 45%
- ❖ Ундны усны эх үүсвэр, усан санг хлоржуулснаар 35-39%
- ❖ Үерийн далан суваг барьж байгуулах ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх
- ❖ Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах/ил задгай хог хаягдал

## Бохир гарын арьсанд нян хэр удаан амьдардаг вэ?

Бохир гар нь нян вирусын амьдрах таатай орчин нь болдог ба гарт байгаа нянгийн 95% нь хумсны завсарт байдаг.

- Бохир гарт буй цусан суулга өвчний үүсгэгч нь 3 хоног
- Балнад өвчний үүсгэгч нь 2-3 өдөр
- Халдварт шар өвчний үүсгэгч нь олон хоног
- Цагаан хорхойн өндөг хэдэн хоногоор ч амьд байж чаддаг байна.

# Ариун цэврийн байгууламжгүй байхын сөрөг үр дагавар

Дэлхий дээр дор хаяж 2 тэрбум хүн ялгадсаар бохирдсон ундны усыг хоол хүнсэндээ хэрэглэж өдөр бүр тав хүртэлх насны 700 гаруй хүүхэд, бохир ус, ариун цэврийн шаардлага хангаагүй нөхцөл байдлын улмаас суулгалт өвчнөөр нас барж байна.

## **Ариун цэврийн байгууламжийн өнөөгийн байдал:**

- Айл өрхийн 32,8% нь нэг дэх
- 58,9% нь хоёр дахь
- 16,4% нь гурав дахь нүхэн жорлонгоо ашиглаж байна

## Халдварын сэргийлэлт, хяналт

- Амны хаалт зүүх
- Хүн хооронд зай барих, бөөгнөрөл үүсгэхгүй байх
- Гарын эрүүл ахуйг сахих
- Ханиалгын үеийн эрүүл ахуйг сахих
- Хооллох үеийн эрүүл ахуй
- Байнгын агаар сэлгэлт хийх
- Цэвэрлэгээ, халдваргүйтгэлийг тогтмол хийх
- Ус, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн байгууламжийг бүрэн ажиллагаатай, тасалдахгүй байдлыг хангах
- Хоол, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах

# ЦЭВЭРЛЭГЭЭ, ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТ



□ Бэлтгэл хангах



□ Цэвэрлэх



□ Халдваргүйжүүлэх



□ Гарын эрүүл ахуйг сахих



□ Үнэлэх



АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД БАЯРЛАЛАА.